ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ มิติทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชน
ชื่อผู้เขียน นางสาวอาภากร ว่องเขตกร
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.พศิน	แตงจวง	ประธานกรรมการ
อาจารย์ วิสุทธิ์	วานิช	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยงยุทธ	เปลี่ยนผดุง	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อการเกษตรของชุมชน และมิติทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของชุมชน ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาจากเอกสารที่เป็นแนวคิดทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปกำหนดเป็นกรอบคิดในการวิจัย จากนั้นได้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลได้ถูกตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อมูล การจำแนกข้อมูลตามวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิด และนำเสนอโดยการบรรยาย ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ชุมชนมีการจัดการทรัพยากรน้ำสำหรับกิจกรรมการเกษตร ได้แก่ การทำนาปี นาปรัง ปลูกกระเทียม สวนลำใย และเกษตรผสมผสาน แหล่งน้ำได้จาก 2 แหล่งคือ แม่น้ำปิง โดยโครงการสูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้า และบ่อบาดาล ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้น้ำจากแหล่งแรก

การใช้น้ำจากแม่น้ำปิง ในรูปแบบโครงการสูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้า เกษตรกรผู้ใช้น้ำดำเนินการโดยการรวมกลุ่ม มีการบริหารจัดการน้ำโดยการกำหนดกฎระเบียบการใช้ และควบคุมการใช้น้ำ เช่น การแบ่งน้ำแบบหมุนเวียน ตามความต้องการของเกษตรกร และประเภทกิจกรรมการเกษตรอย่างเหมาะสม มีหัวหน้าหมวดตรวจตราดูแลรักษาระบบและป้องกันการลักขโมยน้ำ รวมถึงการซ่อมแซมระบบส่งน้ำด้วย วิธีการดังกล่าวทำให้เกษตรกรได้ใช้น้ำกันอย่างทั่วถึงและยุติธรรม และมีส่วนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำอีกด้วย

การใช้น้ำจากบ่อบาดาล เกษตรกรใช้น้ำจากระบบนี้โดยการขุดบ่อบาดาลในพื้นที่ของตน แหล่งน้ำจากบ่อบาดาล เป็นทางเลือกทางหนึ่งที่เกษตรกรให้ความสำคัญ ในกรณีปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย

ในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของชุมชนในมิติทางสังคม ใช้ความสัมพันธ์ของกลุ่มเกษตรกร ที่ใช้ทรัพยากรน้ำร่วมกัน โดยเฉพาะกลุ่มโครงการสูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้า โครงการเป็นเวทีที่เกษตรกรได้เข้ามาร่วมกันวางกฎ ระเบียบ เพื่อให้การจัดการน้ำเป็นไปอย่างทั่วถึงและยุติธรรม ในลักษณะที่เกื้อกูลและแบ่งปันกัน ตามวัฒนธรรมชุมชนที่มีการพึ่งพา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University

Thesis Title Social Aspects Relating to Community Water Resource Management

Author Miss.Apakorn Wongkatekorn

M.Ed. Nonformal Education

Examining Committee

Assoc.Prof.Dr.Phasina Tangchuang Chairman

Lect.Visut Vanich Member

Asst.Prof.Yongyudh Plianpadung Member

Abstract

This thesis examined the community water resource management for agricultural purposes methods and their social dimensions. The researcher undertook this study by reviewing theoretical documents and related research studies in order to determine its conceptual frameworks. After that, she started collecting field data relying on observations, interviews and group discussions. Collected data were subsequently cross-checked, verified, classified according to set objectives, analyzed and interpreted based on determined conceptual frameworks, and descriptively and analytically presented.

Findings were as follows:

The studied community's main agricultural activities comprised seasonal and dry-season rice farming, garlic growing, lamyai (longan) orchard tending, and integrated agriculture, In these activities, agriculturists in the community relied on 2 major sources of water: the Ping River through the power-driven water pumping project and underground wells (artesian wells). Most agriculturists relied on the former.

As regards the former water source and the agriculturists' utilization it was found that the agriculturists had banded together and managed the water use by establishing rules and regulations for the purpose. They designed the alternate

water allocation system to suit the agriculturists' needs and appropriate types of agricultural activities. Some of them were appointed leaders to supervise and oversee the system operations and see to it that the water not be inappropriately or illegally siphoned of and, finally, that the irrigation system and channels be constantly repaired. The application of these measures rendered it possible for agriculturists to have and use allocated water comprehensively and fairly. Moreover, it contributed considerably to the conservation of water resource as well.

As regards the use of water from artesian wells it was found that agriculturists had drilled the wells within their own land. The wells served as one alternative agriculturists deemed important in case what they grew required little water.

As far as social dimensions were concerned, interpersonal relationships among agriculturists jointly benefiting the water resource featured predominantly, especially those relying on the power-driven water pumping project. The project served as a forum for them to come together and draw up necessary rules and regulations in order to ensure the comprehensive and fair allocation of needed water. The project and its water resource management ways and means essentially operated on a fair-and-share basis truly congruent with the community interdependent and mutually caring culture.